

Restaurálási dokumentáció

2 db fal szőnyeg

Tárgyak: 2 db fal szőnyeg
méreteik: 1,5m x 3-3,5m

A fal szőnyegek kissé deformáltak, és nagymértékben, teljes felületükben jelentősen szennyezettek voltak. Teljes felületében nagy mennyiségű, kémiailag nem kötött szennyeződés volt megfigyelhető. Ezen túlmenően biológiai kártevők (molyok) és azok maradványai (lárvák, lárvatokok) rengeteg helyen jelen volt, amelyek eltávolítására feltétlen szükséges volt.

Bontás:

Első lépés mindkét kárpit fa keretjéről való lefejtése volt. Ennek során fogóval egyesével kihúztam a rögzítő, elkorrodált, kisebb-nagyobb szegeket, drótokat.

Mechanikus tisztítási fázis:

A következő lépésként alkalmazott mechanikus tisztítás, állítható szívóerejű porszívó segítségével történt. Ez egyszerre volt alkalmas a felületi, nem kötött por eltávolítására és a biológiai kártevők eltávolítására. A mechanikus tisztítás a tervektől eltérően nem az eredeti fakereten történt, mert annak vastagsága nagyon kitartotta a műtárgyat és a felülről érkező nyomás sértette, megnyújtotta volna a kárpitot. A kárpit további fertőtlenítésére nem volt szükség, mert a mechanikus tisztítás olyannyira hatékony volt, hogy nem maradtak a kárpitban semmilyen biológiai fertőzésre utaló nyom. Az alapos mechanikus tisztítással már egy jelentős esztétikai tisztulást lehetett elérni.

A bélés lefejtése:

A kárpit színoldalainak tisztítása után a bélések lefejtésre kerültek, majd a fonákoldal is mechanikusan ki lett tisztítva. Itt váltak láthatóvá a kárpit eredeti színei. Mivel a fonákoldal a napsugárzás káros hatásaitól védve voltak, se színfakulás, se sárgulás itt nem következett be úgy, mint a színoldalon. A színoldal eredeti színeinek visszanyerésére sajnos nincs lehetőség, mivel a fakulás egy rostokon belül lejátszódó kémiai folyamat (fotooxidáció) eredménye, amely visszafordíthatatlan. A bélés lefejtése előtt azonban a középső részek lehajtásra kerültek. A bélés lefejtése után pedig a kárpitok visszahajtott részénél egy-egy beszótt monogram tűnt elő (SzE és SG).

Nedves tisztítási fázis:

A mechanikus tisztítás után következett a nedves tisztítás. A szőnyeg semleges pH értékének beállítása szükséges volt azért, hogy a kárpit állapotát stabilizálni lehessen a tisztítás közben, és után. A vizes tisztítás előtt levérzési próbákat végeztem mind a lánc, mind a különböző vetülékfonalakon, hogy megbizonyosodjak róla, hogy egyik fonal sem engedi a színét. Mivel a próbák negatív eredményt hoztak, a nedves tisztítás végrehajthatóvá vált.

A vizes tisztítás azért fontos, mert a kémiaiilag kötött szennyeződések el lehessen távolítani. A felhasználni tervezett felületaktív anyag a Hostapon (olajsav-metil taurid nátrium sója) anionos mosószer, amelynek koncentrációja az előzetes tisztítási tesztek alapján az általánosságban használt 0,5%-os Hostapon desztillált víz keveréke lett. A nedves tisztítást a szőnyeg jó megtartása végett nem mosókádban, hanem kárpittisztító berendezéssel volt célszerű elvégezni. Az áztatás után az állítható szívóerejű vákuumos tisztítógépbe először mosószeres oldatot töltöttem, majd mind a színoldalon, mind a fonákoldalon egyszer-számoldatadagolással és ennek azonnali visszaszívásával végig tisztítottam a felületeket, ami azért fontos, mert így a szennyeződések nem ülepednek vissza a rostok közé. Ezután a gépben lévő szennyezett vizet tiszta desztillált vízre cseréltem, majd azzal kétszer végig öblítettem az adott részeket. Ezzel nemcsak a fellazult szennyeződés távozhatott, hanem az összes maradék mosószert is el lehetett távolítani. A tisztítást négyszer kellett elvégezni. A teljes száradás szobahőmérsékleten történt több napon keresztül.

A kárpit nedves tisztítása kárpittisztító berendezéssel

A nedves tisztítás utáni folyadékminták

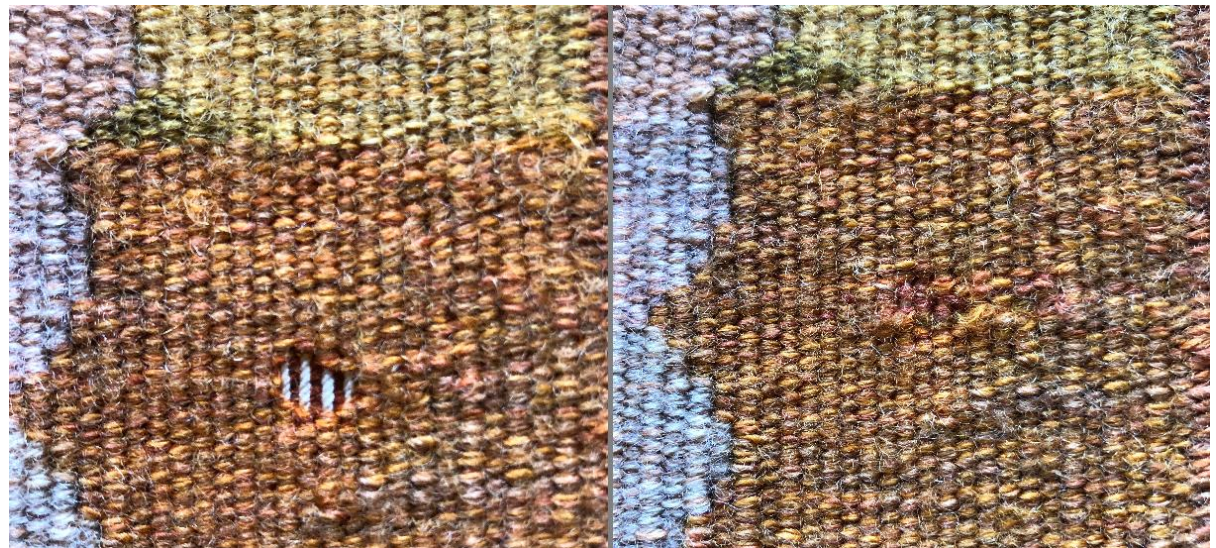
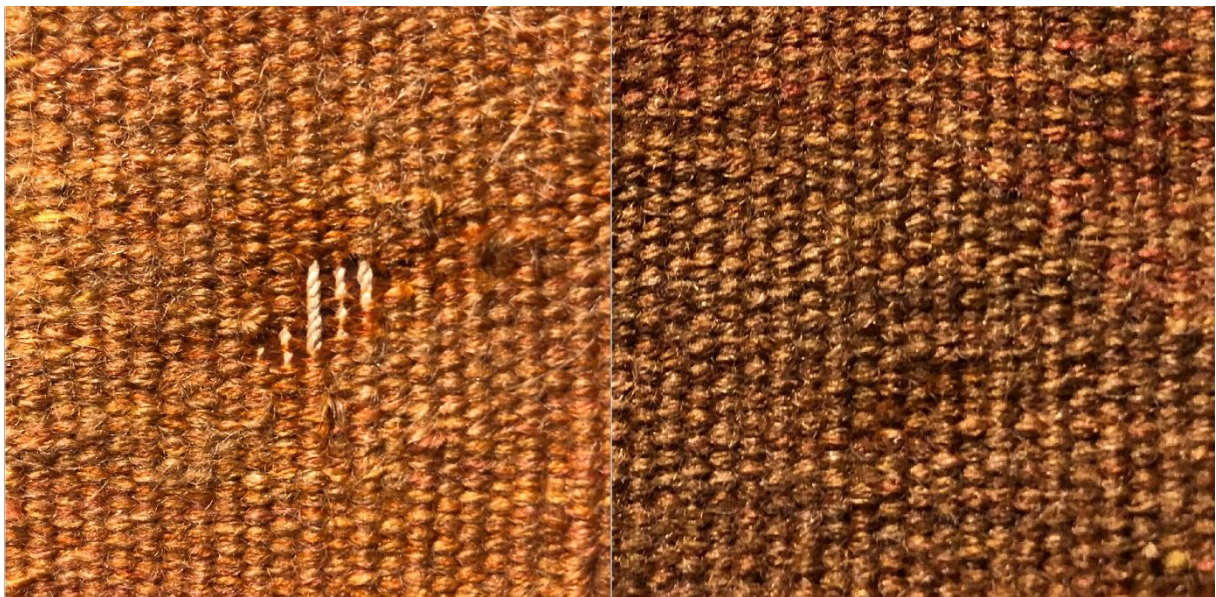
A kárpit tisztítási fázisai: tisztítás előtt (balra), mechanikus tisztítás után (középen), nedves tisztítás után (jobbra)

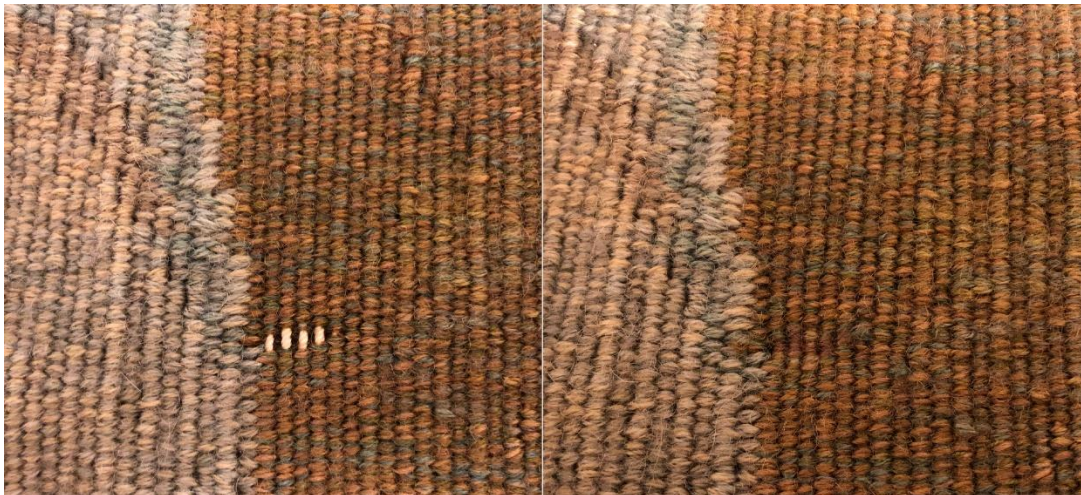
Varrókonzerválás:

A hiányok, foszlások, felfeslések restaurálása mindképp szükséges egyrészt az esztétikai megjelenés, másrészt a stabilitás miatt. Több helyen a vetülékfonalak kifoszlottak, így a láncfonalak váltak láthatóvá. Szerencsére a láncfonalak hiánytalanok, általánosságban véve nem szakadtak. A vetülékfonalak azonban foszlottak, felfeslettek, így azok pótlására, restaurálására mindképp szükség volt. Varrókonzerválásnál a hiányos részek kiegészítése az eredeti készítéstechnikának megfelelően kilim, illetve adott esetben slicckilim technikával készült, anyagában megegyező összetételű és színű fonalak beszövésével. A kiegészítő vetülékfonalak gyapjúszálakat ecetsav felhasználásával, savas közegben (pH4) savas színezékekporokkal (Lanaset márkanevű porok) a kellő színre és árnyalatra színeztem mindig az adott hiány pótlásának megfelelően. Volt olyan rész, ahol az eredeti gyapjúszál cirrösségét kellett visszaadni. Itt több, különböző színű fonal összesodrásával értem el a kellő árnyalatot. Jellemzően a kárpit szegélyei mentén, a visszafordulásoknál volt megfigyelhető nagyobb hiány, foszlás, szövetgyengülés, amely utóbbinál nagy figyelemmel kellett lenni a fokozott megerősítésre, hiszen a szegély mentén lesz az új bélés hozzávarrva a kárpithoz, ezért annak stabilitása rendkívül fontos. Ezen túlmenően számos kisebb vetülékhiány, szakadás volt megfigyelhető a kárpit belsejében.

Az összesodort, ciromos pótló gyapjúfonal

A kárpit részlete a hiányzó részek pótlása előtt (balra) és után (jobbra)

A kárpit szegélyénél lévő hiány (balra), ennek pótlása és megerősítése (jobbra)

Bélelés:

Mind a két bélés erősen igénybe vett állapotban volt, rettenetesen koszosak voltak, és nagyméretű foltok, vízfoltok is megfigyelhetők voltak rajtuk. Mivel a bélés nem szerves része a műtárgynak, így ezeket új szövetre cseréltem. Az új anyag sokkal tisztább, esztétikusabb, de első sorban ruganyosabb, ami biztosabb megtartást adott a szőnyegeknek, statikai megtartásukat erősítette.

A nagymértékben szennyezett eredeti bélés (balra) és az új bélelés (jobbra)

Rögzítés:

A fakeretre való visszahelyezéskor a felszögelés helyett tépőzárral való rögzítési módszert alkalmaztunk, ami egységes súlyelosztást biztosított, és megakadályozta a szőnyeg nyúlását, biztos tartást biztosítva annak. A tépőzár hurkos részét a kerethez rögzítettem tűzőgéppel (takker), a másik puha felét pedig a béléshez varrtam előzetesen. Ezen felül a biztos erős tartás végett rozsdamentes acélszögekkel erősítettem a kárpitot a fakerethez.

A két kárpit színoldala restaurálás után

Budapest, 2026. január 21.

Lencz Eszter
okleveles textilrestaurátor művész